

sinesos, Casac. 1920; id. oït allí, en una visita que vaig fer-hi l'a. 1924, d'on recordo la bella impressió d'unes torres medievals llavors bastant ben conservades.

MENCIONS ANT. 1027: *Falcs* (*Cart. St. Cugat* II, 158); 1154: *Falchis* (Kehr, *Papsturk.*, p. 34); 1196: *Falx* (id., p. 572). En les llistes de parròquies vigatanes del S. XII, p.p. Pladevall, *Falcos* en les dues més antigues, i ja *Fals* en la 3a. (n.º 240); 1321: *Falcs* (imprès erròniament *Falçs*) (*BABL* v, 12). En les p.p. Junyent: «Sti. Vincencii castri de *Falchs*» a. 1331, eccl. de *Falcs* 1332 i 1333 (*Misc. Griera* I, 375, 382, 386); 1359: *Falchs* (*CoDoACA* XII, 68).

ETIM. Sens dubte un de tants NLL provinents de un NP germ. (com ja vaig suggerir en *E.T.C.* I, 246. 162). Del NP FALK, -o (llatinitzat *Falcus*), del qual consten molts testimonis en Först. (495); aquí sens dubte en la forma de nominatiu i genitiu FALKS, o potser més aviat el genitiu *burg Falcs* 'torre d'En Falc'. I el cas és que ja ens consta com a NP català, amb aquesta -s, situat a Piera (30 k. dret al S.). «R. G. 20 *Falcs de Apiaria*» a. 1284 (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 183). Enclentada entre la *l* i la -s, des de l'origen, és natural que la *k* hagi desaparegut.

(2) *Fals*, llogaret de la Baixa Ribagorça, agre. al te. 25 de Tolba, entre Calladrons i Siscar.

PRON. LOCAL: *fáls*, 1957, en les enq. que vaig fer en aquests dos poblets i a Tolba (xvi, 157-170).

MENCIONS ANT. 1063: castro de *Falcs*, com afr. N. de Purroi (*Li. Fe. Ma.* I, 55-18); 1062: *Falcs* (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II; veg. *Purroi*); 1067: «*Falcs* et *Sto-pianiano*» (Sanahuja, *Hist. d'Àger*, 338.6f.); 1067: *Falcs* (*Li. Fe. Ma.* I, 153); 1067: «--- te. de Benavarri et de *Falch*» (*Li. Fe. Ma.* I, § 153.15); són errades les cites dels docs. 436 i 437 que es donen en els índexs d'aquesta colle. de docs. referents a zones llunyanes; aquell doc. es refereix a la *Hist. d'Urgell* de Monfar (segons CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 20). Tampoc són de fiar les dues següents. 1083: *Falzes* (*BABL* VI, 50); 1167: «los llocs de *Siscar* y *Falces*» (MiretS., *Templ.*, 124), però notem que això és en «regesta» de Miret, que potser no dóna la forma del doc., sinó una de suposada; potser també seria així en un *Falces* de 1198, p. p. *BABL* III, 159?

Reprenem, després, en bon nombre les dades següents. 1213: «te. castro *Latronis* et term. de *Falz*» (MiretS., *Templ.*, 212); 1237: «B. abbas de *Falz*» (MiretS., *El més antic text cat.*, p. 27; i *BABL* VII, 176). En dos docs. de 1276 i 1277, p. p. Soldevila (*Pere el Gran* I, 2a. p., 77 i 89), on ignorem, però, si la cedilla de *Falç* és cosa de l'impressor o del ms.; 1279: *Falzo* (*Rat. Decimarum*, 116); 1495: *Falz* 2 focs, cens de 1495; 1554: «el lugar y castillo de *Falz* --- confrontan con las rocas de *Falz* y con el Congosto» (Moner, *Bibl. Escr. Rbg.*, 69); 1620: «*Falz* --- los castillos fueron Areñ, Montañana, Viacamp, *Falz*, Fontova y Estopañan» (*Bu. Ass. Exc. Cat.* xi, 124 i 116).

Per al problema següent interessa posar de relleu una cita de 1281, relativa clarament a aquest lloc, se-

gons el context: a. 1281: «--- Bernardi Guill. de *Entença*, qui per nobis tenet ad feudum castra de Viacamp et de *Falçet*» (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* I, 12). Viacamp és 8 k. NE. del Fals ribagorçà, i Entença poc més al Nord, separats tots dos del Priorat per més de 150 k. i molts rius i serralades. Es tracta, doncs, de Fals de Ribagorça, no de Falset del Priorat.

En l'ETIM. del (2), algunes de les mencions documentals, encara que siguin de les menys antigues, ens podrien fer dubtar. Evoquen la idea del ll. FAUCES 'gola'. El llogaret es troba en el fons d'una vall, però en la visita vaig encertir-me bé que tot i essent vall fonda no és pas engorjada; i hi ha congost però força més avall. Cal descartar-ho no sols per la *l* constant i no *u*, des de l'origen, sinó perquè l'única forma real llatina era verament FŌCE amb ō (*fauces* és hiperurbanisme, veg. *DECat*, s. v. *fou*). Doncs, no pot ser això i tampoc pot ser FALX 'la falç' (comparació de forma d'una vall corba? idea rebuscada i sense suport comparatiu). Verament també ací apareix *Falcs*, i ben repetit, en les 4 mencions més antigues (1063-1067) i *Falch*, el mateix NP, sense, però, la -s de genitiu, en la cinquena. També és natural que *fálks* es vagi assimilar després en *fálts* (grafiat *falz*, i en part ultrallatinitzat *Falzo*, a. 1279); i ja hem notat que de les dues cites de la grafia *Falces*, una almenys deu ser suposada, i l'altra també pot haver estat retocada pel publicador.

En conclusió és clar que el NP FALKS és també l'ètimon del (2).

FALSET, la vila cabdal del Priorat.

PRON. LOC.: *falsét* a Vinebre i a Falset mateix, Casac. 1920; gentilici: *falsetans* a Falset (Casac. i *ALCat.*); *falsetēnks* a Vinebre; id. en l'enq. meva de 1935 (xiii, 7-14). Com que els de Prades no els miren de bon ull, heus aquí les dites tòpiques que en reporta Mn. X. Plassa de Prades: «Què escombres? a veure si faràs com els de Falset: la casa bruta i el carrer net»; «S'ha acabat, com la comèdia de Falset»; «Falset, falsos i lleganyosos».

MENCIONS ANT. El 1168 consta que era encara un lloc desert: Albert de Castellví dóna «illo loco deserto et heremus que vocant *Falceth* --- afr. or. Pradels de parte *Falceth* --- rivo de *Falceth*» (Font Rius, *C.d.p.*, § 133); 1192: «*placita inter Ildefonsum regem --- et Arbertum de Castro Veteri* ['Castellvell'] super castro de *Falced* --- Ildefonsus tradit Alberto de Castro Veteri castrum de *Falset* --- de *Falced* --- de *Falset* ---» (*Li. Fe. Ma.*, § 243, I, p. 256.4, 11, 13, 18; *BABL* II, 459); 1194: *Falched* (Mas, *N. H. Bna.* XIII, 203).

1200-1210: *Falset* [regesta?] (*BABL* VII, 168); 1209: «Ugo de *Falzet*» templer de Miravet; 1235: *Petrus Falseto* (Font Rius, § 228, 264); 1244: «Sig. Raimundi de *Fauçeto*» (*Cart. St. Cugat*, III, 501); 1276: de *Falseto* (Manent, *Top. Aleixar*, 123); 1281: *Falset*, data en què fou segregat de la vegueria de Tarragona i